

Sygn. akt I USK 155/22

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania A. K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
z udziałem zainteresowanego E. K.
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 marca 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 406/18,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 marca 2017 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla A. K. od dnia 18 września 2014 r.

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2018 r. (sygn. akt V U 1069/17) Sąd Okręgowy w Kielcach V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zmienił powyższą decyzję i ustalił, iż A. K. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od 18 września 2014 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że organ rentowy bezzasadnie wyłączył A. K. z ubezpieczenia społecznego rolników, poczynając od dnia 18 września 2014 r., kierując się datą orzeczenia rozwodu. Przyjął, że po wydaniu wyroku rozwodowego A. K. nadal pracowała w gospodarstwie rolnym, a zatem podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 18 września 2014 r.

Po rozpoznaniu apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 lutego 2018 r., Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z dnia 9 lutego 2022 r., oddalił apelację. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wyniki przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego dają podstawy do stwierdzenia podlegania przez odwołującą się rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia 18 września 2014 r. Sam fakt orzeczenia rozwodu nie przesądza o zaprzestaniu przez nią wykonywania działalności rolniczej i nie jest wystarczający do wyłączenia jej z ubezpieczenia społecznego rolników. Wydanie wyroku orzekającego rozwód oznacza jedynie, iż odwołująca się od daty 18 września 2014 r. nie spełniała kryteriów małżonki rolnika, czyli osoby podlegającej ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy art. 5 ww. ustawy. Zebrany w rozpoznawanej sprawie materiał dowodowy pozwala na przyjęcie, iż odwołująca się, chociaż utraciła status małżonki rolnika, to w spornym czasokresie spełniała przesłanki domownika rolnika, określone w art. 6 pkt 2 cytowanej wyżej ustawy. Niewątpliwie ukończyła 16 lat, nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy i wprawdzie nie pozostawała z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym, niemniej jednak zamieszkiwała na terenie jego gospodarstwa rolnego oraz stale pracowała w tym gospodarstwie rolnym.

W skardze kasacyjnej z dnia 4 maja 2022 r. pełnomocnik Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 7 ust. 1 pkt 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przez ich niewłaściwe zastosowanie, co doprowadziło do wadliwego uznania przez Sąd Apelacyjny w Krakowie, że A. K. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy prawa jako domownik w okresie od 18 kwietnia 2014 r. do 19 stycznia 2015 r., podczas gdy w tym okresie nie powinna ona podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolniczemu z uwagi na brak podstawy prawnej do objęcia nim. Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik strony skarżącej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 6 lutego 2018 r. poprzez oddalenie odwołania A. K. i zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego,

ewentualnie o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12 sierpnia 2021 r. i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pełnomocnik strony skarżącej wskazał, iż jest ona oczywiście uzasadniona. Jego zdaniem Sąd Apelacyjny w Krakowie wydanym rozstrzygnięciem wprost naruszył treść art. 7 ust. 1 pkt 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników uznając, że A. K. może podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako domownik rolnika w okresie od 18 września 2014 r. do 19 stycznia 2015 r., mimo że w tym czasie nie spełniała ona ustawowych przesłanek do objęcia jej tym ubezpieczeniem gdyż nie była osobą bliską rolnikowi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym

w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Pełnomocnik strony skarżącej wskazał we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że jest ona oczywiście uzasadniona. W motywach wniosku opartego na tej właśnie przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego:

z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu.

W tym miejscu należy przypomnieć, że wskazane w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego nie mogą odnieść zamierzonego przez skarżącego skutku, jeśli opierają się wyłącznie na kwestionowaniu dokonanych ustaleń faktycznych i stanowią jedynie bezskuteczną próbę kreacji odmiennych, własnych, pożądanых przez skarżącego ustaleń. Wykazywanie wadliwości dokonanych ustaleń nie stanowi bowiem uzasadnienia podstawy skargi kasacyjnej przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 października 2004 r., V CK 81/04, Legalis nr 243310). Nadto, w przypadku ograniczenia podstaw skargi kasacyjnej do naruszenia prawa materialnego – tak jak to mam miejsce w niniejszej sprawie - dla oceny jego trafności miarodajny jest ustalony stan faktyczny, będący podstawą wydania orzeczenia przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lipca 2000 r., I CKN 294/00, Legalis nr 210844; wyroki Sądu Najwyższego: z 7 grudnia 2000 r., II CKN 448/00, Legalis nr 277393; z 22 listopada 2000 r., II CKN 314/00, Legalis nr 277345; wyrok Sądu Najwyższego: z 5 października 2000 r., II CKN 300/00, niepubl.; z 11 maja 2000 r., I CKN 271/00, niepubl.; z 7 lutego 2000 r., I CKN 1360/98, niepubl.).

Poza tym przepis art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że ilekroć w ustawie jest mowa o domowniku - rozumie się przez to osobę bliską rolnikowi, która: ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Ustawa nie określa bliżej pojęcia "osoby bliskiej rolnikowi". W orzecznictwie sądów przyjmuje się, że są to osoby powiązane z rolnikiem więzami rodzinnymi, jak również osoby związane z rolnikiem więzami o charakterze emocjonalnym, pozostające w faktycznym związku, np. w konkubinacie (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 września 2016 r., III AUa 736/16, LEX nr 2174883 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 maja 2017 r., III AUa 825/16, LEX nr 2375005). Pogląd ten jest trafny, uwzględnia bowiem

specyfikę stosunków wiejskich, opierających się na tradycyjnych więziach rodzinnych i quasi-rodzinnych. Osoby bliskie rolnikowi to osoby mające z rolnikiem takie więzi osobiste, które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu. Za osoby bliskie rolnikowi można uznać przede wszystkim osoby zaliczane do członków najbliższej rodziny rolnika, a więc zstępnych (dzieci własne i przysposobione), wstępnych (rodzice) oraz rodzeństwo. Do osób bliskich może być także zaliczona osoba pozostająca w konkubinacie z rolnikiem, a także inna osoba, która z powodu osobistych relacji łączących ją z rolnikiem (podobnych do tych, jakie łączą rodziców i dzieci, rodzeństwo) wykonuje nieodpłatną pracę w gospodarstwie rolnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2018 r., I UK 154/17, OSNP 2019 nr 6, poz. 74). Za osoby bliskie rolnikowi w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zwykło się więc uznawać osoby mające z rolnikiem takie więzi osobiste (rodzinne lub quasi rodzinne), które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu. Z przytoczonego przepisu nie można wyprowadzić wniosku, że wykluczone jest uznanie za osoby bliskie osób niespokrewnionych z rolnikiem. W niniejszej sprawie odwołująca, jak to ustaliły sądy *meriti*, chociaż utraciła status małżonki rolnika, to trudno uznać że przestała być dla niego osobą bliską w rozumieniu powołanego przepisu, tym bardziej, że w spornym czasokresie spełniała wszystkie przesłanki domownika rolnika, określone w art. 6 pkt 2 cytowanej wyżej ustawy.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ł.n]